

Rotterdam-bankje terug in Dinxperlo

Hij staat er weer: het 'Rotterdam-bankje' is terug in Dinxperlo. Sinds februari. Nadat het oorspronkelijke monument verdween, is toen een replica geplaatst. "Als Rotterdammers iets geven, moet je er wel voor zorgen", vindt voorzitter René Versluis van Stichting Razzia Monument Rotterdam.

De onthulling van het nieuwe herinneringsbankje in Dinxperlo. (foto: René Versluis)

"In Dinxperlo heb ik het bankje dat na de oorlog is geschonken door dankbare Rotterdamse Razziaslachtoffers voor de hulp van de Dinxperlose bevolking tijdens hun dwangarbeid aldaar, weer in ere kunnen herstellen met nabestaanden en burgemeester Stapelkamp van Aalten-Dinxperlo. Het was een bijzondere dag, een dag van verbindingen.

Vlucht

Voor mij persoonlijk een verbinding met deze streek die ik vrij goed ken uit mijn jeugd. Jaarlijks gingen we naar een boerderij in het t Woold, K151, omdat mijn vader bij zijn vlucht uit Krefeld daar voor het eerst weer voet zette op Nederlandse bodem. Hij is toen door dat boerengezin zo geweldig opgevangen dat mijn ouders daar nog jaarlijks op bezoek gingen en dan mochten mijn broer en ik natuurlijk mee.

"Wat deze bank betreft start de historie op 10/11 november 1944. De grote Razzia van Rotterdam."

Razzia

Ten tweede een verbinding met het verleden. Wat deze bank betreft start de historie op 10/11 november 1944. De grote Razzia van Rotterdam. De Duitse bezetter voelde zich in het nauw gedreven door de oprukkende geallieerde troepen. Er was nog een smalle strook als verbinding met Duitsland over (Utrecht tot het IJsselmeer) en ze waren bang dat de overgebleven mannen in dit gebied wapens zouden krijgen en hen in de rug zouden aanvallen. Dat was ook zo in Frankrijk en België gebeurd. Het plan was om alle mannen dan maar af te voeren, en dat waren er ongeveer 600.000, te beginnen in Rotterdam. De stad werd omsingeld door Duitse troepen, de bruggen werd opgehaald en er was geen ontkomen aan.

Huis aan huis werd het bevel uitgedeeld, omroepwagens reden door de straten en het schelde dat de mannen naar buiten moesten komen. Vrouwen, kinderen en bejaarden moesten in huis blijven.

Handgranaat

Vervolgens drongen de Duitse soldaten straat voor straat, huis voor huis de woningen binnen om achterblijvers op te sporen. Zo werden 52.000 mannen opgepakt en dat waren ze vrijwel allemaal. Naar schatting slechts 18.000 mannen werden niet gevonden of waren niet in de stad. Hierbij vielen de eerste dodelijke slachtoffers. Een jongen die uit de rijrende. Een gevonden onderduiker. Een vrouw die uit het raam keek kreeg een kogel in het hoofd. Een militair in uniform protesteerde en werd gelijk geëxecuteerd. Overal schoten te horen en als er iemand in huis werd gevonden, werden de bewoners uit huis gehaald en werd een handgranaat naar binnen gegooid om het af te leren.

Gedeporteerden

De mannen werden naar 12 verzamelplaatsen gebracht, vaak gebouwen in aanbouw, zoals het Belastinggebouw. Zonder ramen, sanitair of verwarming. En daarna op transport gesteld. Per trein in een veewagon gepropt, per Rijnnaak in het vuile ruim over het IJsselmeer of lopend in weer en wind naar Oost Nederland. Een barre tocht. Met onbekende bestemming. Het waren geen dwangarbeiders maar gedeporteerden.

Het verschil is dat hun leven niets waard was. De transporten van de mannen door Nederland werd gezien door onthutste burgers die hun best deden de mannen wat toe te stoppen. Een enkeling kon ontsnappen in de menigte.

Schuilplaatsen

Na de overrompeling van Rotterdam kwamen nog andere steden aan de beurt, zoals Den Haag, Delft. Maar het verrassingseffect was weg en er konden tijdig schuilplaatsen worden gezocht. Het plan om alle mannen af te voeren bleek onhaalbaar en de soldaten werden weer naar het front gestuurd.

Waar kwamen die mannen nu terecht? Blijkbaar willekeurig gingen de treinen richting Duitsland om de mannen kwijt te raken. Op het spoor was het al chaos.

Net over de grens reed een trein met Rotterdammers tegen een andere trein. Zeker 30 doden en tientallen gewonden. En dat was nog maar het begin. Ongeveer 10.000 mannen werkten in Oost Nederland aan tankgrachten. De omstandigheden waren bar en boos. Slechte huisvesting, geen goede kleding en schoenen, te weinig te eten en onder een wreed toezicht. Zieken konden niet goed worden behandeld. De ziekenbarak werd al snel de dodenbarak genoemd. Vanuit Rotterdam en vanuit de directe omgeving werd hulp geboden door de burgerbevolking en door de kerken. De hulp kwam laat op gang en was nooit genoeg maar werd dankbaar aangenomen op het leed te verlichten.

De overige mannen kwamen in Duitsland terecht. Er is een kaartje gemaakt waar ze terecht kwamen. Dat was willekeurig van net over de grens tot Berlijn, over heel Duitsland. De werkzaamheden waren ook erg verschillend. Bij een boer, in een fabriek, bij graven van verdedigingswerken en bij de Rijksspoorbaan, om de treinen rijdend te houden onder voortdurende bommenregen. Hulpverlening vanuit Nederland was niet mogelijk en deze mannen waren aan zichzelf overgeleverd. Wel staat vast dat zonder de hulp van de Duitse burgerbevolking het aantal slachtoffers nog veel groter had geweest dan de naar schatting 3000 Rotterdamse Razzia slachtoffers (6 procent).

Grootschaligheid

Ongeveer 300 Rotterdammers kwamen in de buurt van Dinxperlo terecht, net over de grens. Sudwick. De omstandigheden waren daar bijzonder slecht. Ondervoeding en Mishandeling tekende de mannen die daar terecht kwamen. Bijzonder is dat vanuit Dinxperlo stelselmatig hulp op gang kwam voor deze mannen met voedsel, medicijnen, kleding en schoenen en dat ze hulp boden bij ontsnapingen. Wat mij zo heeft getroffen is de grootschaligheid van de steun. En dat de Rotterdammers de hulp niet vergeten zijn en in 1950 een bank hebben geschonken aan de bewoners van Dinxperlo. Dat is toch wel bijzonder. De tekst luidde: "Deze

bank herinnert aan de eendrachtige hulp die de bevolking van Dinxperlo verleende aan de Rotterdammers in Suderwick van november 1944 tot april 1945."

Inmiddels was in Rotterdam de Razzia vrijwel vergeten en niemand sprak er graag over. Wel waren er besloten herdenkingen vanaf ongeveer 2010. In 2019 sprak ik mijn verbazing uit dat er geen Razzia Monument was te vinden in Rotterdam en dat kreeg zoveel bijval dat Stichting Razzia Monument werd opgericht en in 2023 kon het monument worden geplaatst aan de Parkkade. Sindsdien organiseert de stichting ook de jaarlijkse herdenkingen bij het monument in nauwe samenwerking en met steun van de gemeente Rotterdam. Burgemeester Aboutaleb en ook de nieuwe burgemeester Carola Schouten ondersteunen ons met woord en daad om de razzia onderdeel te maken van ons historisch cultureel erfgoed. Ook dit jaar zal ze er weer bij zijn op 10 november aanstaande.

"Ik wist niet dat er in Dinxperlo zelf ook krachten waren die de bank in ere wilden herstellen. Dat vonden we in Rotterdam natuurlijk prachtig."

In de tussentijd was ik ook in gesprek gekomen met burgemeester Stapelkamp en heb hem bezocht op het stadhuis. Daarbij hebben we het ook over de geschonken bank gehad, die helaas was verdwenen. Ik heb toen gevraagd of de bank kon worden herplaatst. Ik wist niet dat er in Dinxperlo zelf ook krachten waren die de bank in ere wilden herstellen. Dat vonden we in Rotterdam natuurlijk prachtig.

Nieuwe verbinding

Dat er een delegatie uit Dinxperlo aanwezig was bij de herdenking van de Razzia hebben we ook erg op prijs gesteld. Dus naast de verbinding met het verleden is er ook een nieuwe verbinding ontstaan in het heden, tussen de nabestaanden van die vreselijke tijd, dat is erg goed. In de sheetpresentatie die ik heb gehad lees ik ook dat er ook door de Duitse burgerbevolking hulp is geweest voor de Rotterdammers in Suderwick. Dat wist ik niet maar dat is ook goed om hier te memoreren. Het verbaast me overigens niet wat, want zoals ik eerder zei, was de hulp van Duitse boeren en de burgerbevolking in veel gevallen van groot belang voor de overlevingskansen van de razziaslachtoffers. Mooi is dat er een onzichtbare maar voelbare verbinding is ontstaan tussen Rotterdam en Dinxperlo, die gelukkig zichtbaar is geworden door het Razzia Monument in Rotterdam en deze Bank in Dinxperlo.

Stichting Razzia Monument Rotterdam acht belangrijk dat niet alleen de Razzia maar ook de hulp van de burgerbevolking van Dinxperlo aan de Rotterdammers heden ten dag zichtbaar blijft. Ik zie het als een gouden medaille voor de burgers van toen die best met trots zichtbaar mag blijven in deze stad.

René Versluis
voorzitter@razziamonument.nl